

ÇİÇEKLER

Mustafa Berke ŞİMŞEKLER

Aydın, Ege'nin bereketli topraklarında, tarihin, doğanın ve kültürün iç içe geçtiği bir şehir. Merkezindeki Efeler'in yiğit ruhu, kuzeyde İzmir'in hareketliliği, doğuda Denizli'nin pamuk beyazı travertenleri, güneyde Muğla'nın saklı cennetleri ve batıda Ege Denizi'nin mavisıyla çevrili bu topraklar, Anadolu'nun kadim hikâyelerini anlatmaya bile gerek olmadan ODTÜ'nün bilim otobüsüne fısıldadı. Burada hayatım boyunca yediğim en lezzetli zeytinlerin ve onların yetiştiği ağaçlarının gölgesinde filizlenen köylü çocuklar, sırtını dağlara ve de ortaokul duvarlarına yaslamış, yüzünü yemyeşil toprağa dönmüş; her biri birbirinden samimi, birbirinden sıcak ve de içten...

Proje yolculuğumuz, önce Ankara'dan uzun ama manzara Aydın'ın birbirinden farklı köy okullarından başlayıp Denizli'nin kırsalına, oradan Afyon'un oldukça soğuk olan dingin platolarına uzandı.

Amacımız, bilimi köy çocuklarının gözlerindeki merakla buluşturmak, deneylerin coşkusunu güzel Anadolu'nun toprak kokulu sınıflarına taşımaktı. Ama bu topraklarda bilim anlatmak, aslında doğayı dinlemekle başlıyordu. Zira Aydın'ın köyleri, Büyük Menderes'in suladığı ovalarda, incir ağaçlarının altında, arıların çiçek çiçek dolaştığı bahçelerde kurulmuştu. Sabah okullara aldığımız yolculukta da doğayı dinledik, doğayı dinledikten sonra okullarda çocuklara bilimi gösterdik. Bilim ve kardeşliğin ışıldadığı her yerde yeşiller daha da yeşillenir, solan çiçekler mucizevi şekilde geri açıyordu.

Köy meydanlarında eski taş çeşmeler soğuk havadan dolayı şırıldamasa da, toprak yollarda gezinen tavukların sesi, güzel kalpli öğretmenlerin çocuklarla o bizi de çok üşüten soğuk sabah saati kurduğu sıcak diyaloglar... Hele ki Burası, modern dünyanın koşuşturmasından ve de popüler kültürden uzak, ancak öğrenme & öğretme, soru sorma heyecanı dolu bir diyardı. Her okulda da bir kaç senede yetişen birbirinden farklı renkli ve de mis kokulu çiçekler yetişiyordu, bu çiçekler oradaki köy çocuklarıydı. Abla ve abilerinin her sorusunda her biri birbirinden daha yüksek ses ile o soruyu yanıtlamaya çalışarak rekabet ediyordu.

Güzel Aydın'ın yüzü, Ege'nin mavi sularına gülümserken, sırtını dayadığı dağlar ise onu koruyan birer dev gibiydi, çocukları da popüler kültür veya gereksiz alışkanlıklardan koruyordu. Köylerdeki taş evler, asırlık çınarlar, üzerinde portakala benzese dahi yenmemesi gereken turunç ağaçlarının altında dinlenip uyumaya çalışan yaşlıların arkasında toprakta yere düşse kalka bizim ile top oynayan çocuklar...

Her detay, bu coğrafyanın nasıl bir sabır ve uyumla şekillendiğini anlatırcasına sakın ve derindi. Proje boyunca hissettiğimiz en büyük duygu, bu toprakların çocuklarının, doğanın dilini bilen bir nesil olarak yetiştiği idi. Bazı çocuklara bilimi sevdirmek, aslında zaten içinde oldukları bir dünyanın kapılarını aralamaktı. Çünkü denilen "imkansızlık" arasında bile hayatında birkaç kez gördüğü bilgisayar parçalarının İngilizce karşılığını bize anlatan çocuklar vardı...

Denizli, Ege'nin içlerine doğru uzanan bir masal gibi... Pamukkale'nin bembeyaz travertenlerinden yükselen buğulu suları, antik Hierapolis'in sessiz taşlarını yıkarken, bir

yandan da modern dokuma tezgâhlarının ritmik sesleriyle harmanlanıyor. Bu şehir, doğanın mucizelerini insan emeğiyle buluşturan bir denge ustası.

Projemizin ikinci durağında, Denizli'nin köy okullarına ulaştığımızda, çocukların gözlerinde Pamukkale'nin parıltısını gördük sanki. Çünkü burada bilim, sadece kitaplarda değil; toprağın altından fıskıran sıcak suyun kimyasında, pamuk tarlalarının matematiksel düzeninde, hatta dokunan her kumaşın ilmeklerindeki fizikte saklıydı. Köy sınıflarında girdiğim bazı sınıflarda da çocuklar sanki tek bir göz olup o göz ile takip ediyordu, dikkatleri orada "öğretmen" sandığı biz abi ve ablalar üzerindeydi her zaman...

Köyler, şehrin merkezindeki hareketliliğin aksine, dağların eteklerine kurulmuş birer sükûnet abidesiydi. Taş evlerin avlularında asılı üzüm salkımları, bahçelerdeki şeftali ağaçları, sabahın ilk ışıklarıyla uyanan horoz ve de bir yandan inek sesleri... Her şey, bu coğrafyanın nasıl bir ege sabırla yoğrulduğunu fısıldıyordu. Okul bahçelerinde öğrencilerle yaptığımız dış deneylerde de, çocukların meraktan birbirinin yerini kapmaya çalışması, ama deney olduğu anda birbiri ile tatlı tartışmalar yaşayan çocukların bile sessizce gördükleri deneye bakması. İşte bunlar... Çocuklar, ellerinde getirdiğimiz mikroskopla inceledikleri pamuk liflerinin, o güzel ailelerinin geçim kaynağı olduğunu bilmenin belki de gururunu taşıyordu.

Denizli'de tarih de bilimin bir parçasıydı. Hierapolis'in antik kalıntıları, çocuklara erken mühendisliğin izlerini gösterirken; Laodikya'nın binlerce yıllık sütunları, geometrinin dilini konuşuyordu.

Denizli'nin çalışkan ruhlu çocukları bizlerin kalbine dokundu. Birçok dokuma tezgâhlarının tıkırtıları, kalabalık fabrikaların üretim çarkları, şehrin nabzını tutan bir melodi gibiydi. Ama bu kalabalık melodinin yanında bile yalnız olan, dışlanmış ela gözlü çocuklar da vardı. Kalabalık yalnızlığın örnekleriydi bu çocuklar. Gittiğimiz YBO'da ise çocuklar birbirine kardeşlik ediyor, bu yalnızlığı hissettirmiyordu.

Denizli, bize bilimin sadece laboratuvarlarda değil; travertenlerin kıvrımlarında, pamuğun beyazında, antik taşların hikâyelerinde de var olduğunu öğretti. Bu toprakların çocukları, doğanın ve tarihin içinden süzülen bir merakla büyüyor. Ve onlara düşen, abi ve ablalarını geçip bu kadim bilgeli toprakların altında büyük bilim insanları olmak...

Aydın'dan sonra Denizli'de de gördük: Anadolu'nun köy okulları, sadece derslik değil; aynı zamanda hayatın ta kendisini öğreten birer "açık hava laboratuvarı".

Afyon, Ankara'dan daha soğuk, Konya'dan daha fazla otluk içeriyordu.. Kuzeyde Eskişehir'in serin rüzgârları, güneyde Denizli'nin bereketli toprakları, batıda Uşak'ın saklı güzellikleri ve doğuda Konya'nın engin ufukları arasında bir köprü gibi duran bu topraklar, tarihin her katmanında iz bırakmış. Frigyalıların kayalara oyduğu gizemli anıtları, Osmanlı'nın zarif kervansarayları ve Cumhuriyet'in ilk fabrikaları... Afyon, geçmişle geleceği aynı kasette içeren bir şehir gibiydi.

Projemizin son durağında, Afyon'un köy okullarına vardığımızda, buram buram Anadolu kokan bir samimiyetle karşılandık. Burası, Aydın'ın coşkusu ve Denizli'nin çalışkanlığından sonra, bize dinginliğin ve direncin hikâyesini anlatıyordu. Köy meydanlarında belki de asırlık çınarlar arasında olan YBO'larda çocuklar bizi heyecanla izliyordu. Çünkü gitmek istedikleri güzel Ankara'dan gelen abi ve ablaları ile hemencecik samimi oldular, anlattığımız her deneyde hepsi bizi izliyorlar, okuduğumuz her kitapta onların uykuları bizim kitaplarımızın havada uçuşarak beyine giden sözleri ile harmanlanarak geliyordu.

Afyon denilince akla ilk gelen, mor çiçekli haşhaş tarlaları ve kaymaklı tatlıları olsa da, bu toprakların derinlerinde bilimin izleri saklı. Köy okullarında bilgisayar etkinliği yapıldığında da "Biz de kendi yerli bilgisayarımızı

yaparsınız, daha iyisi olur!" diye hep bir ağızdan bağırarak çocuklar vardı. Onlar için matematik, sadece defterlerdeki formüllerden ibaret değildi. Tarladaki haşhaşın geometrisini, mermer ocaklarının simetrisini, hatta termal suların buhar hesaplarını içten içe kavrayan bir konseptti bu.

Yaptığımız robot atölyesinde çocuklarla canlı olarak yazdığımız her kodda çocukların daha da fazla ilgi ve istek ile "Robot insan olsun abi!" veya "Şimdi de gözlerini mavi yapalım abi!" diye coşkulu istekleri halen kulağımda çınlıyor, ne güzel ki onlar da bu güzel toprak içerisinde kendi robotlarını yapmak için can atıyorlar.

Okul bahçelerinde ve YBO'larda, öğrencilerle birlikte teleskop kullanarak dolunayı da gözlemledik. Ayı genellikle fotoğraflardan görmeye alışkın olan öğrenciler, bu kez onu yakından ve çıplak gözle görme fırsatı buldular. Gördükleri o parlak beyaz cisim, gece yatmadan önce okudukları kitaplarda anlatılan ve bir gün üzerinde astronot olup yürümeyi hayal ettikleri aydı. Bu deneyimde bazı çocuklar, "Ya uzayda nefes alamazsam?" ya da "Ya oksijen tüpü biterse?" gibi kalpleri kadar masum sorular da soruyordu.

Afyon'un köyleri, dağların eteklerinde, sessizliğin bile bir melodiye dönüştüğü yerler. Sabahın erken saatlerinde, köylü YBO çocuklarının bazen herkesten önce uyanıp hazırlanması, okul yolunda yürüyen çocukların uykudan açılmamış güzel gözleri... Veya ilk etkinlik saatinde bütün çocukların bizi uykulu uykulu takip edip, "Bu abiler neden burada?" demesinden hemen bir saat sonra ısınıp bizim ile ip atlamaları..

Aydın'da Ege'nin neşesini, Denizli'de travertenlerin bilgeliğini öğrendikten sonra Afyon'dan ayrılırken, bu şehrin öğrettiği şey şuydu: Bilim, sadece

bize

kitaplarda değil; Frigyalıların kaya anıtlarında, kaplıca buharlarında, haşhaş kapsüllerinin içinde ve köy çocuklarının soruları ve meraklarında saklı.

Afyon, projemizin son durağıydı belki, ama bu topraklarda yetişen çocuklar için bilim yolculuğu daha yeni başlıyor. Çünkü burada her taş, her tarla, her buhar bulutu, cevaplandırılmayı bekleyen yeni bir soru... Ve bu soruların peşinden koşacak olanlar, Afyon'un, Aydın'ın ve Denizli'nin sabırlı, çalışkan ve meraklı **SÖZ** veren çocukları.

Anadolu'nun üç farklı şehrinde gördük: Bilim, köy okullarında filizlenen bir çınar gibi... Kökleri tarihte, dalları geleceğin çiçekleri çocuklarda.

Mustafa Berke Şimşekler
ODTÜ BÖTE 3
19.02.2025